

EÖTVÖS LORÁND GONDOLATAINAK SZEREPE A GEOFIZIKAI INTÉZET 50 ÉVES KUTATÓMUNKÁJÁBAN

RENNER JÁNOS

A Geofizikai Intézet Eötvös Loránd halála után alakult meg; alapítójának mégis Eötvöst tekintjük.

EÖTVÖS LORÁND, akinek tudományos alkotómunkája a fizika területén már fiatal korában maradandó eredményeket ért el, különösképpen érdeklődött a Föld fizikai jelenségei iránt, s arra törekedett, hogy a Föld felszínén végzett fizikai mérések adataiból a földkéreg összetételére, felépítésére tudjon következtetni. Eötvös előtt, régebben is voltak már ilyen próbálkozások. Mágneses tulajdonságú anyagok, vasércek előfordulására igyekeztek következtetni. Eötvös a torziós ingával az igen részletesen megmérhető gravitációs teret kívánta az eltakart hegységszerkezetek kutatására felhasználni. Ezt a célját el is érte. Gravitációs kutatásainak nyilván nem ez volt egyetlen célkitűzése, hiszen nagy jelentőségű gravitációs alapkutatásainak eredményei éppen olyan kiemelkedők, mint a torziós inga gyakorlati alkalmazása.

A torziós ingával végzett mérések nyomán kereshetjük mégis a Geofizikai Intézet csíráját; abban a mozzanatban, hogy a magyar kormány az Internationale Erdmessung 1906. évi budapesti konferenciájának javaslatára évi 60 000 koronát állított be a költségvetésbe geofizikai kutatások céljaira. Eötvös 1909-ben előterjesztést tett a kormányhoz állandó kutató személyzettel működő geofizikai intézet létesítésére. A kormány ugyan tovább is folyósította az anyagi támogatást, de az előterjesztésnek nem tett eleget. Eötvös halála után Böckh Hucó kezdeményezésére a pénzügyminisztérium hatáskörébe kerültek a geofizikai kutatások, amelyek „Eötvös Loránd Geofizikai Intézet” néven szerepeltek, eleinte félhivatalosan, majd másfél évtizeddel később hivatalosan is. Ettől az időtől kezdve érvényesült az a törekvés, hogy az ún. klasszikus módszereken kívül újabb kutatóeljárásokat is vezessenek be: elsősorban szeizmikus, továbbá geoelektromos eljárásokat, s kísérletképpen a karotázst is. Az első jelentős gyakorlati geofizikai siker a Morvamezőn, Egbell (Gbely) környékén végzett torziós ingamérés volt, amellyel eltakart olajtároló boltozatot mutattak ki.

Eötvös LORÁND-nak az Intézet nemcsak emlékét őrzi nevében, de hagyományait is élénken ápolja, hagyatékát őrzi és vezérgondolatait is igyekszik megvalósítani.